

Schrijfdossier of schrijfportfolio

1 december 2004

Auteur: Geppie Bootsma

Volume: 34

Nummer: 2

Pagina's: 37-43

Documenten

- [vonk_jrg34_019.pdf](#)

37 schrijfdossier of schrijfportfolio geppie bootsma sinds enkele jaren kennen we in nederland bij het schoolvak nederlands het ver schijnsel schrijfdossier de gedachte achter het schrijfdossier is dat op die manier het leerproces in beeld gebracht kan worden en dat een leerling niet alleen producten schrijft om uiteindelijk beoordeeld te worden op een incidentele prestatie bij het examen bijvoorbeeld de invoering van dit schrijfdossier heeft bij veel leerkrachten de vraag opgeroepen hoe zorg ik ervoor dat het schrijfdossier ook inderdaad een weergave van de ontwikkeling van de schrijfvaardigheid van de leerling laat zien tijdens hun schoolcarrière schrijven leerlingen allerlei verschillende teksten maar is er nauwelijks sprake van uitspraken transfer van wat er geleerd wordt bij nederlands naar wat er van leerlingen geschreven wordt bij andere vakken daarbij komt dat veel leerlingen het werken aan schrijfoopdrachten bij nederlands saai vinden en dat ze bovendien vaak een eigen manier van werken hanteren die door schoolboekauteurs en leerkrachten zo klaar is de tekst niet zo bedoeld is nu nog even een bouwplannetje erbij in dit artikel beschrijf ik kort twee verschijningsvormen van het schrijfdossier om duidelijk te maken wat de verschillen zijn noem ik de ene vorm het schrijfdossier de andere vorm het je moet je precies aan schrijfportfolio de regels van het betoog houden maar je kunt ook wel een wat is het goed betoog schrijven zonder al die regels zowel in een schrijfdossier als in een schrijfportfolio verzamelt de leerling zijn schrijfproducten doel van zowel het dossier als het portfolio is dat de leerling zicht krijgt op zijn eigen leerproces bij nederlands vind ik ces in de praktijk is het schrijfdossier vaak een verzamelmap dat het onderwerp van allerlei producten waarbij de leerling van product naar product vaak heel saai is kant duct werkt en klaar maaltijden commentaar bij bij het schrijfportfolio volgt na de fase van het verzamelen de voetbalwedstrijden fase van de ordening en de selectie door de leerling hij selecteert wildplassen teert die teksten waarmee hij kan bewijzen dat hij voortgang heeft gemaakt in zijn ontwikkeling het schrijfportfolio wordt zo december 2004 nummer 2 34e jaargang 38 meer het eigendom van de leerling doordat zelfstandige schrijver die zich bewust is van hij gedwongen wordt na te denken over de aanpak die bij hem past wat hij in zijn portfolio stopt de leerling legt in het portfolio zijn leerproces de inhoud vast de leerling brengt zichzelf in beeld stelt in overleg met de leerkracht of zelfstandig het dossier kent een verplichte inhoud die leer

doelen vast en verza door de leerkracht is voorgeschreven de leerling legt in melt bewijzen waarmee hij meestal zijn dit opdrachten uit het school het portfolio zijn aangeeft welke doelen hij boek waarvan de leerkracht heeft bepaald leerproces vast heeft bereikt enkele voor dat dat goede opdrachten zijn om in het beelden van leerdoelen schrijfdossier te doen in het portfolio is kunnen zijn een aan naast de verplichte onderdelen ook ruimte dachttrekkende inleiding voor eigen inbreng van de leerling in een schrijven een tekst schrij schrijfportfolio zit in ieder geval een schrijf ven met een logische opbouw een tekst autobiografie waarmee de leerling zijn schrijven zonder spelfouten een goede ali beginsituatie in beeld brengt en zijn er nea indeling maken het doel van het port balansverslagen waarmee de leerling folio is dat de leerling zich ontwikkelt tot een reflecteert op zijn ontwikkeling als schrijver schrijfautobiografie de opdracht schrijf een schrijfautobiografie begin bij de eerste jaren van de basisschool en werk zo naar deze tijd toe je kunt gebruik maken van de onderstaande punten en vragen noem soorten stukjes die je in de loop der tijd hebt geschreven geef voorbeelden van de onderwerpen waarover je schreef beschrijf de technieken die je leerde hoeveel plezier had heb je in schrijven welke resultaten boek je doorgaans ben je iemand die eerst een schrijfplan maakt of meteen aan het werk gaat werk je met de pen of met de tekstverwerker laat je mensen jouw stukjes lezen heb je wel eens stukjes in krantjes e d gepubliceerd hoe waren de reacties 34e jaargang nummer 2 december 2004 39 schrijfautobiografie een voorbeeld het was niet zo dat ik in de lage klassen van de lagere school zelf stukjes ging schrijven het was meer een kwestie van opschrijven wat de juf wilde dat ik opschreef buiten school om ben ik in de laatste klas van de basisschool begon nen met het schrijven van een boekje het ging over een haas die haas heette ooit heb ik een uitdraai van een stuk of 20 bladzijden gemaakt die bij mijn weten alleen mijn zus heeft gelezen ze vond het toen heel leuk en moedigde me aan er mee ver der te gaan aan het begin van de middelbare school ben ik begonnen met het schrijven van krantjes die overigens maar een of twee bladzijden telden deze maakte ik samen met thom in de krantjes stonden fantasierijke verhalen over bekende mensen die gekke uitspraken deden en vreemde dingen ondernamen ik heb daar veel plezier in gehad net als mijn gezinsleden die de krantjes lazen op een zeker moment zijn we opgehouden met het schrijven van krantjes misschien wel omdat we voor school steeds meer moesten gaan schrijven buiten school om schrijf ik tegen woordig eigenlijk niets van betekenis date moet 5 vwo cf 5 aso het proces wordt zichtbaar gemaakt door kiest welke tekst hij in zijn portfolio stopt dat er meerdere versies van een tekst aan als het gaat om een betoog kan hij bijvoor wezig zijn tezamen met commentaar van beeld een recensie opnemen die hij al eens een klasgenoot of van de leerkracht op een heeft geschreven voor literatuur en die vol eerdere versie en de reflectie van de leerling doet aan de criteria die gesteld zijn voor met betrekking tot wijzigingen die hij in zijn deze opdracht ook kan hij een betoog eerste versie gaat aanbrenge ook kan er opnemen dat hij voor het vak economie een kort verslag van gesprekken over de heeft geschreven of voor levensbeschouwe geschreven tekst in het portfolio voorko lijke vorming maar natuurlijk kan de leerling men ook de opdracht uit het schoolboek maken het feit dat hij een keuze heeft betekent in de eigen inbreng die

een leerling heeft in het ieder geval dat hij moet nadenken over wat vullen van zijn portfolio kan inhouden dat hij in zijn portfolio stopt december 2004 nummer 2 34e jaargang 40 praktijkvoorbeeld 1 een leerkracht monique gaf de opdracht om een beschouwing op te nemen in het schrijfdossier de leerlingen mochten kiezen of ze een tekst wilden gebruiken die ze geschreven hadden voor een ander vak of de opdracht uit het schoolboek nederlands maken het resultaat was dat een groot aantal leerlingen aan de slag ging met teksten die ze geschreven hadden voor culturele en kunstzinnige vorming ckv en met teksten die ze geschreven hadden voor het vak geschiedenis we zagen dat de leerlingen in de les nederlands reflecteerden op teksten die ze al hadden gemaakt en dat ze probeerden om betekenis te geven aan begrippen als betogend en beschouwend de opdracht werkte reflectie op tekstgenres in de hand de leerlingen vonden de opdracht motiverend en de leerkracht was verheugd en verbaasd over de manier waarop de leerlingen met deze opdracht aan de slag gingen beoordeling samenwerken bij schrijven bij het dossier bestaat de beoordeling mini het samenwerken van leerlingen kan bij maal uit het zogenaamde afvinken even voorbeeld plaatsvinden in een zogenaamd tueel schriftelijke feedback schrijverscollectief leerlingen werken aan van de leerkracht en een grotere opdracht zoals een betoog leerlingen eventueel ook van mede tijdens het proces kan de leerling zo nu en kunnen werken leerlingen bij het portfolio dan overleggen met de andere leden van aan hun eigen is er ook sprake van het zijn groepje vragen die hij dan bespreekt leerpunten bespreken van de voort met zijn collega's kunnen zijn wat vind je bijvoorbeeld een gang naast het schrijven van de hoofdgedachte die ik heb bedacht goede opbouw is ook de interactie denk je dat ik voldoende argumenten heb aanbrengen over het schrijven en het verzameld wat vind je van mijn inleiding of goed schrijfproces van belang zo zijn de schrijvende leerlingen elkaars argumenteren daarbij gaat het om intermeeleers actie tussen leerlingen en om interactie tussen leerinteressante experimenten met een andere leerling en leerkracht de leerling werkt dan ook rol voor leerlingen bij leren schrijven worden samen met een tot drie medeleerlingen beschreven door beeke 2004 rijlaarsdam braaksma 2004a b van de ven 2003 en van de wiel van de ven 2003 34e jaargang nummer 2 december 2004 41 schrijven van een betoog zoek een meelezer die je in alle fasen van je schrijfwerk kunt raadplegen en of je tekst laat lezen je gaat zelfstandig aan de slag met het schrijven van een betoog van minimaal 500 woorden over het onderwerp van je discussie je verwerkt daarin informatie die je uit minimaal drie artikelen haalt je kunt het stappenplan gebruiken zoals je dat in de eerste vier lessen hebt geleerd na maximaal vier lessen geef je je betoog aan je meelezer die er een commentaar bij schrijft je reageert op dit commentaar en je stelt vervolgens een herschrijfplan op daarna schrijf je je tweede definitieve versie als je je definitieve versie klaar hebt schrijf je een reflectieverslag in dit verslag kijk je terug op het proces van het schrijven van je betoog je denkt na over wat je hebt gedaan en hoe je dat hebt gedaan je gaat na wat je moeilijk vond wat je geleerd hebt wat je een volgende keer anders zou doen wat je er aan hebt om geleerd te hebben een betoog te schrijven enz n b zoals je weet wil ik hier geen oppervlakkig verslagje van lezen je moet echt goed nadenken over je leerproces leren reflecteren werken met een schrijfdossier of schri-

ijfportfolio als leerlingen procesgericht leren schrijven in de les moeten ze kunnen reflecteren hoe leren leerlingen reflecteren leerlingen leren we gaan ervan uit dat je schrijven leert door reflecteren door interactie met de leerkracht te doen en door erover te praten dat bete en met medeleerlingen schrijverscollectie kent dat er bij schrijflessen zowel door de ven meelezers tijdens alle fasen van het leerkracht als door de leerlingen over de schrijven ten tweede door een logboek bij geschreven tekst tekstgedeelten wordt te houden en balansverslagen te schrijven gesproken naast het uitvoeren van de taak daarnaast leren ze reflecteren door samen is de reflectie op de geschreven tekst in ver met de leerkracht te werken aan eigen leer schillende stadia van het proces van punten zodat ze zich bewust zijn van wat belang is er bijvoorbeeld een inleiding ze willen leren en wat de criteria zijn waar gemaakt laat die lezen aan een klasge aan de tekst die ze schrijven moet voldoen noot en bespreek of de inleiding pakkend ten slotte door teksten te gebruiken die bij genoeg is andere vakken zijn geschreven zodat de leerlingen de inhoud kunnen betrekken bij bij het werken aan het schrijfdossier werken de ontwikkeling van hun schrijfvaardigheid leerlingen veelal aan dezelfde opdrachten december 2004 nummer 2 34e jaargang 42 bij het werken aan het portfolio zie je de elkaars producten bekijken en de leerkracht leerlingen aan verschillende schrijfproducten volgt wat er gebeurt zodat hij daarop kan werken tijdens de les ze kunnen daarbij inspelen de leerling houdt eventueel werken aan hun eigen leerpunten bijvoor samen met zijn leerkracht zijn eigen ontwik beeld een goede opbouw aanbrengen of keling bij goed argumenteren in beide gevallen zie je de leerkracht coachend aan het werk hij loopt rond helpt gevraagd en ongevraagd schrijfdossier of geeft instructie als dat nodig is controleert de voortgang en bewaakt de kwaliteit sti schrijfportfolio muleert en daagt uit het dossier past bij leerkrachten die van mening zijn dat zij de verantwoordelijkheid dragen voor het schrijfproces en het leren meerwaarde van het van de leerling het schrijfportfolio gaat schrijfportfolio ervan uit dat er sprake is van een gedeelde verantwoordelijkheid met het schrijfportfolio wordt het schrijfpro waarbij de leerling eige ces transparant er is gemakkelijker de vin naar is van zijn portfolio doordat er een ger op te leggen waar het goed gaat en niet en de leerkracht het leer inhoudelijke goed gaat en wat er nodig is om verbeterin proces stimuleert door samenhang is met gen aan te brengen de ontwikkeling die de dat er een inhoudelijke andere vakken zijn leerling op het gebied van schrijfvaardigheid samenhang is met ande leerlingen vaak doormaakt wordt duidelijk re vakken zijn leerlingen meer gemotiveerd ker de beoordeling veran vaak meer gemotiveerd om de teksten te met het dert van een pseudo om de teksten te schrij schrijven schrijfportfolio objectieve beoordeling ven ander zijds wordt wordt het naar een subjectieve schrijven bij de vakken schrijfproces meting met een harde meer gericht op schrijf transparant ondergrens vaardigheid zodat er van beide kanten meer samenhang ontstaat als doordat er meer gesprek het schrijfdossier een invulling krijgt die lijkt ken zijn in de les is er min op het beschreven portfolio werkt het der tijd nodig voor correctie het nakijken effectiever en motiverender voor zowel de gebeurt in de schrijverscollectieven en in leerkracht als de leerlingen groepsgewijze sessies waarin de leerlingen geppie bootsma algemeen pedagogisch studiecentrum aps postbus 85475 nl

3508 al utrecht g bootsma aps nl 34e jaargang nummer 2 december 2004 43 noot
1 de leerkracht van dit praktijkvoorbeeld is lid van de expertisegroep nederlands
in de tweede fase een samenwerkingsverband tussen de rijksuniversiteit groningen
en het algemeen pedagogisch studiecentrum deze expertisegroep houdt zich
 bezig met de ontwikkeling van het schrijfvaardigheidsonderwijs en het schrijfport-
folio bibliografie beeke d 2004 redactietje spelen in 5 havo observerend leren
schrijven levende talen magazine 91 4 mei 2004 16 19 rijlaarsdam g braaksma m
2004a schrijven en leren schrijven vonk 33 3 jan feb 2004 3 15 rijlaarsdam g
braaksma m 2004b schrijven en leren schrijven niet zelf doen maar observeren
hoe anderen het doen levende talen magazine 91 3 maart 2004 17 21 van de ven p
h 2003 o jee zes leerlingen vwo over schrijven moer 2003 1 12 18 van de wiel a m
van de ven p h 2003 schrijven in het studiehuis moer 2003 1 3 11 december 2004
nummer 2 34e jaargang